

DUCE D E O.

1336

DISPUTATIO
PHILOSOPHICA

NATURAM
PRUDENTIAE

tenui filo pertexens.

Q U A M

Benedicente D E O , ac Venerando
Collegio Philosophico consentiente & approban-
te , in Regia CHRISTINEA ad Auram Academiam ,
exercitii Academici gratia , eruditis discutien-
dam, modeste proponit ;

S U B D I R E C T I O N E

Nobilissimi & Consultissimi VIRI

Dn. MICHAELIS Gyllenstalpes

Wex: J. U. & Phil. D. pereximii,
LL.m Pol. & Hist. P. P. celeberrimi, p.t Rect.
Magnifici , Præceptoris & Mecænatis
æternum suspiciendi,

JOHANNES A. STRÆTHOVIUS

Smol-Svecus S. R. M. tis Alu-
mnus,

In Audit. Majori ipsis idib. Mart. Anno:

M. DC. LIV. horis antem. 1654.

A B O Æ,

Excusa Typis Acad, apud Viduam Petri Waldz.

O. 41. fini.

*Generosissimo atq; Nobilissimo
DOMINO,*

Dn. LAURENTIO Creuz
Hæreditario de Garfwelax/ Cesariꝝ &
Abborsfors &c. Districtus Aboënsis &
Alandensis Dynastæ optimè constituto, Collegiiꝝ;
Holmens. Metallici Assessori gravissimo, Mu-
sarum Patrono Magno, quovis reveren-
tiæ ac Zelo pietatis suspicioendo.

N E C N O N

*VIRIS Consultiss. Graviss. Prudentissi-
mis & Clarissimis*

**DN. PETRO Theſſeſſ Dicaste-
rij, quod Aboæ habetur, Assessori
Gravissimo.**

**DN. PETRO Gers Inclytæ
Academiae Aboënsis QUÆSTORI Accura-
tissimo.**

DN. OLAIOS. WALLENIO
Prædicti Dicast. Assessori Amplif-
simo.

DN. MARTINO Schillingh
Præfati ibidem Judicii Assessori experientissimo.

DN. M. JOHANNI WASSENIO
eiusdem Regii Parlam. Advocato Fisci æquissimo.

Exercitium hoece Academieum ex Musarum
Charitumꝝ; Gazis de promptum, dedica-
tum grato animo, habere cupit,
Author & Respondens.

Sectio Prima

De

**NATURA PRUDENTIÆ
In Genere & morali in specie.**

PRÆCEPTA.

I. *Prudentia est habitus cum
rectâ ratione activus, cir-
ca ea quæ homini bona sunt.*

II. *Estq; duplex privata vel pu-
blica.*

III. *Privata est quâ quis sibiipſi
et suis privatim prospicit,
propriisq; invigilat commo-
dis.*

IV. *Prudentia opposita sunt stu-
titia et astutia.*

A

E

EXPLICATIONES.

Ad præcepta in Genere.

E consortio donorum generi mortalium divinitus concessorum exclusionem Prudentia nequam merebitur; sed tanto carior habenda, quanto causam in genere humorum actuum altissimam, finem dico universæ civili vitæ communem intendit, ejusce provida negotii, quod ad vitam feliciter vivendam; hoc est salutem Reip. promovendam ac tuendam conducat. Hac possessor gratiam Dei & hominum conciliat, hac sine, vita mortalium misera, imò misserrima, hac sublatâ, nulla unquam Resp. civitas, societas, salva & incolumis persistere queat. Circumstan-
cias in exercitio virtutis observandas ponderat prudentia, adeoque intimè complicata est cum virtute morali, eujus est veluti communis anima. Diffusa
præterea est prudentia non solum per actus privatos singularum virtutum, sed & actus civiles & oecono-

micos dirigit, qui in legibus condensis, sententiis ferendis, consiliis in-eundis, rebusq; publ. & privatis ge-rendis præsunt. Eventus felices au-get, adversos minuit, inchoatos per-ficit, præteritos recolit, præsentes dijudicat, futuros prævidet. Virtus itaq; hæc omni vitæ generi, statui ac conditioni, non minùs aquâ & igni, necessaria reputanda. Quid enim Prudentiâ vacantes; utpote Doctor in Ecclesiâ? si nesciat quando, quos, ubi, quomodo, & quâ ratione audi-tores arguet & taxabit, eriget & con-solabitur. Politicus in foro? si non teneat rectè & ordine commodis Reip. prospicere, leges ferre & ex-plicare. Pater familias in domo? si ignoret, quomodo benè constituenda, constitutâ probè regenda & admi-nistranda, res licite acquirendæ, ac quisitæ piè & honestè usurpandæ, li-beri educandi. Quo cum fructu, lau-de & honore; iste conciones suas pro-ponet, ille varias ac difficiles civilis

A 2 socie-

societatis subibit partes? silere credo
coguntur & planè nihil efficere: Ma-
gistra rerum experientia loquitur.
Hic vero si erret, tota Resp. periclitat-
ur, cum originem hinc ducat suam.
Cum tot tantæq; utilitates in actus
humanos & ipsam Remp. è pruden-
tiâ redundant; idecircò materiam
hanc scitu utilissimam & considera-
tione dignissimam è Philosophiæ Ar-
chivo depropompsi, in quâ ingenii vi-
res, jam disputando tentare consti-
tui.

Adspira cæptis summe lēhova meis!

Ad I. Præceptum.

Notatio hujus virtutis est (1) Græ-
ca, quæ desumpta est à suo subjecto,
φρόνεσις enim est ἡ τὸ φρέν, id
est à mente seu intellectu, cuius est
splendidum ornamentum. (2) Lat-
ina, tanquam à proprio suo effectu,
quod prudentia, quid rectè eligatur
vel repudietur pro ratione circum-
stantiarum, loci, temporis ac perso-
narum

narum provideat atq; demonstrat.
Svetico idiomate appellatur Förſich-
tigheit. Regi oculorum vice est, per
quam consequentia cernuntur, prin-
cipia & causæ rerum caute perviden-
tur earumque progressus & quasi an-
tecessiones haud ignorantur, simili-
tudines comparantur, rebusque præ-
sentibus mature annectuntur futuræ.
Diversimodè capitur, interdum pro
integra disciplina, & sic in Divinam
& Humanam distingvi consuevit;
per Divinam S. Theologia; per Hu-
manam Philosophia practica & juris-
prudentia; indigitatur. Nunc autem
quatenus nostri instituti rationi inser-
vit, capitur pro virtute intellectus,
actionem in singulis virtutum obje-
ctis dirigente, hoc modo quoque su-
mitur in definitione Arist: virtutis
moralis. Definitur per habitum acti-
vum, ut (1) ab habitibus Theoreticis.
(2) Factivis, qui primariò membris ex-
ercentur corporeis, quamvis etiā mo-
rales virtutes ad objecta externa & cor-

poreā quandoq; extendantur; tamē id habent discriminis per ultima verba, quæ bona sunt. (3) Naturali solertiā ad bonum & malum indifferenti, secessionem faciat. Causæ, objecti, subjecti mentionem faciunt quæstiones.

Ad II. & III, Præceptum.

Divisioni usu & experientiâ receptæ, hic standum, donec melior advehatur; vel enim sibi soli de bonis & utilibus rectè; vel aliorum comodis consulit. Prudentia hæc privata, quæ hominem, nullo habito respectu ad hoc vel illud vitæ genus, sed solummodo quatenus est civis mundanus, informat, dicitur alias Ethica. Et in hoc principaliter consistit ut quis consilia vitæ salutaria capiat vel sectetur, quod fit si secundum virtutum moralium voluntati rectitudinem conferentium normam & cynosuram vitam suam dirigat: unde qui sibi prudens est, aliis quoque esse, haud diffitendum.

Ad

Mala prob dolor sunt vicina bo-
nis, contrariorum enim eadem est
scientia, referente Philosopho, non
sufficit itaque dixisse solummodo de
prudentia, nisi quoque vitia illi op-
posita distinctè tractentur. In excesso
su igitur ipsi opponitur astutia seu cal-
liditas quæ est habitus agendi, sed
cum malitia, seu est subtilitas fallendi
& simulandi, ad decipiendum & no-
cendum aliis, ratione finium & me-
diorum ad fines tendentium: alias
vulpina prudentia dici consuevit, de
quâ Persius canit:

*Pelliculam veterenam retinens sub fronte
politus.*

*Astutam vapido gestans sub pectore
vulpem.*

Notandum tamen simulationem
interdum esse licitam, juxta illud qui
nescit simulare, nescit regnare: mo-
do ipsi nil damni inferatur cui alias os-
pem ferre meritò debuerat. Sic Da-

vid, simulando furorem, vitæ péricti-
lum declinavit. 1. Sam. 21. idem, uxo-
ris astu, morte liberatus. 1. Sam. 19.
In defectu stultitia seu imprudentia,
nullam respiciens rerum, personarum
aut aliarum circumstantiarum discre-
tionem. Huc spectat temeritas sive
præcipitantia, quæ omnem occasio-
nem agendi & consultationem ante-
vertit.

QUÆSTIONES.

I. *Utrum Prudentia sit virtus in-
tellectualis an moralis?*

R. Afferimus utrumq; esse nimi-
rum virtutem quodammodo mix-
tam: Neque enim intellectum tan-
tummodo perficit nudè secundum
se, sicut facit scientia, sed in ordine
ad voluntatem quam etiam perficit
ac dirigit ad bonum honestum, undè
non in solâ cognitione, sed suo quo-
que modo in appetitu recto consistit.
Ratione igitur subjecti & veri, quod
de agendo enunciāt, sicut etiam ra-
tione

tionē objecti (puta respectivi) quod idem materialiter est prudentiæ & virtutum moralium; nam idem agibile ad Prudentiam spectat, quatenus est objectum rationis, sed ratione veri practici, ad alias verò virtutes quatenus est objectum appetitionis, sub ratione boni appetibilis; est virtus intellectualis. Conservavit etiam moralis appellari cum contemplatione ultimi finis. Objectum absolutum, quod absque collatione cum objectis aliarum virtutum spectatur, ex objecto consultationis, ut sunt ἐνθεόμενοι πράκτα singularia operabilia, quae sub ratione communis doctrinæ pertinent ad scientiam civilem; facile cognoscitur.

II. Quānam sit causa Prudentia efficiens?

R. Causa prudentiæ universalis & prima, Deus T. O. M. omnis boni Author Jacob. I. indigitatur. Rectæ enim rationi suffragium addit Pruden-

ria, legi naturæ congruit, conformi-
tatem cum lege & voluntate divinâ
habentibus: viro quoque Prudenti
ita est vivendum ut in Dei conspectu,
sicque ei cogitandum tanquam ali-
quid in pectus intimum inspicere
possit. Particularis seu secunda, quæ
in (1) Remotam, ut naturalis incli-
natio, quâ quis ad mediorum utilissi-
morum ad finem & scopum du-
centium, tum celerem inventionem,
tum dijudicationem & discretionem,
propendet. Et (2) Propinquam,
quam (1) Præcepta practica, tam ge-
neralia, quæ in Philosophia practica
habentur; quam specialia, quæ qui-
libet sibi, statui, tempori ac loco quo
vivit, accommoda consignare potest.
(2) Exemplorū & historiarū accuratissi-
ma lustratio, audiunt secernitur; ut
Demosthenis sententia habet. Virum
prudentem præteriorum meminisse
debere, præsentia agere, futura ca-
vere: Huc spectat tum peregrinatio,
quâ magna rerum experientia & usus
paran-

parantur; tūm continuum exercitiū, quo in vita civili assidua negotiorum, imprimis publicorum, tractatio instituitur, secundum præcepta & exempla observata. Causa conservans seu minus principalis est temperantia; aliás σωφροσύνη dicta, quæ optimum corporis vigorem conservando, voluptates & dolores suppressendo, affectus componendo, prudentiæ custos dicitur.

III. Quænam Prudentiæ causa finalis?

R^e In ordine ad certam animæ facultatem, in quantum ad certum agendi modum est restricta, est πράξις, quæ occupata est in ijs, quæ vitam & mores hominum respicinnt, ex ratione & præelectione prodiens, ejus boni gratiâ, quod in operatione includitur. In ordine verò ad communitatem Reip. est bonum publ. seu communitatis. Undè non malè prudentiæ

dentiæ actione in 4. potissimum consistere dixit Joh. Causa lib. 6. specul. Mor. cap. 5. i. ut virtutis circumstan- tias præscribat. 2. Res futuras prospiciat. 3. Concilium suggerat. 4. Totam Reip. curam suscipiat.

*IV. In quibus munus seu forma
Prudentia consistit?*

¶ Cum actus viri boni & prudentis processus accurate expenda- tur, tam præmittit sibi I. *Præstitu-
tionem finis*, quam synthesis seu ra-
tio naturalis practica sibi vendicat,
quæ ita respicit prudentiam, sicut in-
tellectus principiorum theoretico-
rum scientiam; & finis hic à synthe-
esi præstitutus, mediis tria, ordi-
nem, mensuram & amabilitatem,
conciliat. II. Modum & rationem
mediorum inveniendorum; undè
eu&geliæ, quæ est facultas præbens
facilitatem recte consultandi & me-
dia fini consequendo, in rebus ambi-
guis, idonea inveniendi: quod etiam
pro-

propriè prudentiæ competit. .III
Exactam mediorum fini obtinendo
conducentium, dispositionem & ele-
ctionem, ubi prudentiæ munus claret.
Tendunt enim in finem tanquam
media virtutes morales, ad quem ju-
vantur per prudentiam, quæ iis viam,
actum suum eliciendo, multiplicem
mediorum & particularium loci, tem-
poris & personarum, circumstantia-
rum, ordinem præscribendo, ipsumq;
processum actionis dirigendo, parat;
undè liquet quod prudentia & virtus
mor. adeò arctè cohærent & soro-
rio quasi vinculo connexæ sint, ut
una vix sine alterâ esse aut existere
possit. IV. Rationem judicii de in-
ventis, consultatis & dispositis ferendi.
Undè (i) Synesis seu perspicientia pru-
dentiæ adstipulatur, quæ est facultas
rectè judicandi ea quæ sub Prudens-
tiam cadunt, idq; ex consideratione
communium principiorum practi-
corum, utpote legum & finium,
quorum legislator erit sollicitus, &
in

N.B. in eo à Prudentia differt, quod hujus
est consultare & præcipere quid a-
gendum sit, illius verò rectè judi-
care de iis quæ prudentia decernit;
discrimen hoc exile quidem est, cum
synesis prudentiæ decretum & præ-
cedat & comitetur & sequatur. Heid.
Phil. m. part. 2. fol. 193. (2) γνώμη,
quæ est facultas rectè judicandi ex
principiis quibusdam altioribus juxta
mentem & conscientiam legislatoris,
sæpè contra strictum verborum le-
galium tenorem, & consistit in be-
nignâ interpretatione & condonatio-
ne eorum quæ ab aliis, tūm dicuntur
& fiunt, tūm per ignorantiam aut
infirmitatem perpetrantur. Atque
hinc viri boni & prudentes dicuntur
εὐγνώμονες id est benè de aliis sen-
tientes & εὐγνώμονικοι id est prom-
pti ad ignoscendum. Huic igitur vi-
ri prudentes primas tribuunt, nam
semper prodest. Illa, interdum no-
cet, cum summum jus sæpè summa
sit injuria. Hujus (puta γνώμη)
indo-

indoles hoc venustè includitur ver-
siculo.

*Hic scopus unus erit, cunctis prodeesse no-
cere*

Nemini: amare bonos & tolerare malos.

Hisce ita prælibatis, dispaleſcit
formam seu officium prudentiæ in
communi consistere in rectâ & sub-
tili consiliorum collatione seu consul-
tatione de mediis, non impossibilibus,
præteritis, aut planè fortuitis, sed fu-
turiis quæ à nobis fieri vel obtineri
sperantur & possunt, tûm honestis
& licitis, tûm oportunis & tempesti-
vis, quibus ad finem verum bonum
& honestum, pervenitur.

SECTIO SECUNDA.

De

PRUDENTIA SPECIALI

Publica & privatâ in Genere
& Specie.

PRÆCEPTA.

1. *Specialis Prudentia, est que a-
etiones hominum in certo vita-
gen-*

genere dirigit, quatenus est vel
Oeconomia vel communitatis
pars.

II. Estq; duplex oeconomica vel Pos-
litica.

III. Oeconomica, est quā Familiis
rectē consulimus.

IV. Politica est quā Reipubl. com-
moda directē & circumspetē
prospiciuntur.

V. Hac iterum est gemina: No-
moothetica seu legislatoria &
Administratoria.

VI. Nomothetica, quæ leges ritē
condit & dextrē ex ratione &
rerum naturā explicat.

VII. Administratoria, quæ Remp:
secundum leges latas admini-
strat, adeoq; circumstantias loc-
ci, temporis & personarum di-
stinctē considerat.

*IX. Hæc rursus duplex: Judicia-
ria & deliberativa, alias senato-
ria seu consultoria dicta.*

*IX. Hæc iterum: Togata vel Mili-
taris.*

Ad Præceptum I. & II.

VElut **Moralis** **Prudentia** propriis
personæ commodis, ad hunc vel
illum statum indifferentis: ita spe-
cialis tam publica quam privata, per-
sonæ publicæ aut privatæ (ratione
enim status vel officii quodammodo
a seipsa differt) de actionibus ad cer-
tum statum & vitæ genus sese diffun-
dentibus, sollicitæ, curam impendit.
Beneficio namque hujus Rex vel pa-
ter familias, momenta rerum publi-
carum accuratissimè ponderat, quid
facto opus sit, vel secus, acutissimè
perspicit. Hæc non tantum familiæ
ac domui præsidet, quod vel inde
liquet; nam si exulet, œconomiam

B

non

non diu duraturam esse certum est, verùm etiam ad Reipubl. adsidet gubernacula, cunctaque ad supremam illam legem, *salutem populi* dirigit ac conformat. Undè longo eruditorum usu & experientiâ, jam invaluit, specialis prudentiæ in œconomicam & politicam, divisio. Errat autem qui omnem œconomicam prudentialm publicam judicat. Siquidem hæc ut plurimùm privatis directè consulat: & in privatis etiam ac plebeis locum inveniat.

Ad III.

In familiâ, tum è personarum triplici societate, γαμική nuptiali, στατρική Patriâ δεσποτική Herili, tum è rerum acquirendarum vel acquisitum, mobilium vel immobilium, naturalium vel artificialium, ratione, benè constitutâ, iisdemque rectè; gubernatur, imò augetur & amplificatur, cum nimirum singulæ personæ, pater materque familias, filii, filiæ, servi,

servi, ancillæ, suis non desint muneri-
bus; administratâ, viget prudentia
œconomica, dum eadem virtutes &
eadem actionum humanarum hone-
stas, in quibus radiare debet, quæ in
Ethica generaliter absolutè & præcisè
communibus principiis & fundamen-
tis, respectu cujusque hominis ad
beatitudinem civilem obtinendam,
traduntur, docentur & mandantur,
in ipsam domum (vel alio resp. in
Remp.) cœu partes Philosophiæ pra-
cticæ specialiores ad felicitatem œco-
nomicam obtinendam applicativè
& distinctè introducuntur. Quales
enim hæc societas domestica & sim-
plex, quæ ortarum societatum prin-
cipium & fundamentum audit, libe-
ros suppeditat, tales ortæ & compo-
sitæ, utpote civitas & Resp. cives, ma-
gistratus & subditos habituræ & ex-
perturæ; non secus ac primæ conco-
ctionis vitia vix aut ægerrimè in se-
cundâ vel tertîâ emendantur, quod

rerum naturalium Consultis & experientiâ Edoctis in confessio est.

Ad IV. V.

Hanc ambit Princeps, hâc se se audiendum & conspiciendum præbet Rex subditis, quibus præesse, quorumque saluti consulere tenetur. Rex rudis perdit populum, civitas intelligentiâ potentum habitabitur. Inquit sapiens Eccles. 10. Maximè hæc prudentiæ species conspicua est in Nomothesia, justis legibus ferendis & explicandis, vel τὴν πράξει seu administratione publici munera restâ. Unde inclarescit divisio.

Ad VI.

Vocatur hæc alias ab Arist. Architectonica, Princeps seu legislatoria, idque respectu politices propriè ita dictæ & quidem hâc ratione; sicut Architecti est ædium extruendarum rationem mente designare & præscri

scribere; fabrorum autem sedulò præscripta exequi: Ita is qui Remp. ordinat, tam publica quam privata jura condit, ad quorum normam administratoria seu politica eam deinceps gubernat. Hic advertendum quod universa juris & LL.^m; quæ æquâ lance, præmia bonis, & poenas malis, decernunt, idcirco non injuriâ emendatrices vitiorum & commendatrices virtutum audiunt, illorū fentes evellendo, delendo & excindendo, harum verò igniculos alendo, excitando & roborando, & ut proximo nostro ea faciamus & præstemus, quæ nobis fieri vellemus, monent; tractatio huc spectat, non quidem ut à Prætoris edicto, aut à XII. tabulis, sed quatenus naturam LL.^m & juris in genere; ut sic, non ad leges & jura unius civitatis, sed universi generis humani pertinet; penitus ex intimâ Philosophia & ab ipsâ hominis naturâ hauriamus, explicemus & repeta-

B 5 mus,

mus ; quod dum fit , jus civile , ut Cic.
lib. i. de LL. ^{buu} dicit , in parvū quendā
& angustum locum , concludatur ne-
cessum est . Et ut multa paucis com-
plectar , hīc fontes LL. ^m aperiuntur ,
quò recurrendum etiam identidem
est , quoties in explicatione juris civi-
lis hæretur .

Ad VII IIX. & IX.

Civilis & Politica facultas hæc
καὶ τὸν ἔξοχὴν ab Arist. salutatur ,
quamvis constituere & ordinare
Remp. majus quid sit , quām admini-
strare ; sed quoniam in sensus maxi-
mè incurrit administratio , idcirco
facultas cuius ope & beneficio hæc
perficitur , Politices in primis nomine
venit , sicuti etiam politici qui partem
Reipub. aliquam gerunt . Factorum
præteriorum , secundum jus & æqui-
tatem dijudicationem ; Prudentiæ ju-
diciariæ , quæ judicia obit : Futuro-
rum vero deliberationem ; Senatoriæ ,

con-

Consultoriæ seu deliberativæ, quæ delibera-
t & sententiam in senatu dicit :
quæ vel Togata tempore pacis utilia
providens : vel Militaris , quæ in sa-
go salutaria subministrat : respicien-
do, hæc nomen tenet.

QUÆSTIONES.

I. Suntne ad familiæ inchoatio-
nem cum primis tres personæ ne-
cessariæ ?

R^y. Aff. Id enim ipse œconomia
demonstrat finis, qui duplex : homi-
nis procreatio & procreati sustenta-
tio , præcipue statuitur . Propaga-
tio ; Marem & Fœminam, quæ , gene-
ratis liberis parentes fiunt ; sustenta-
tio ; famulum ad minimum unum ,
omnino prærequisit.

II. Quænam sint utriusque conju-
gum communia officia -

R^y. Hæc fermè præcipua sunt. 1.
Se invicem reciprocè amare ac ho-
B 4 nora,

norare. 2. Castitatem servare. 3. Debbitum naturale solvere. 1. Cor. 7. 4. Patientiā, conjugis n̄avos tegere, tolerare, excusare & decentē emendare. 5. Concordiam anhelare, quā res. parvæ crescunt, velut magnæ, discordiā dilabuntur. Quo facit Ecclesiastici 25. & prov. 21. 6. Rem dōmesticam pro ratā, fideliter curare & administrare. 7. pro seinvicem, totāque familiā orare. 8. Tandemque in extremis consolari & erigere.

III, Quænam propria & præcipua mariti sint officia?

R. Profitebitur se 1. Id esse in domo, quod Rex in Regno, cæteris igitur virtutibus excellendo, bonum actionibus virtuosis exemplum præbendo, sibi ipsi & domesticis lex erit. 2. Uxorem favore & summā benevolentiā prosequuturum, ut ipsa se ante omnes diligī animadvertis. Tum enim non redamare non poterit,

tit. Eam ab initio conjugii sibi addictam, obsequenter ac reverenter habitutum. In secretò moderatè castigaturum; in proposito honoratum 3. Victim & amictum & quæ ad decentem ornatum faciunt; (alioquin superfluitate vel egestate facile impudicæ reddantur fœminæ) ratione tamen status ac conditionis; ipsi haud denegaturum. 4. Eam defensurum, ut jus Rom. asserit. Idem nostrum L. L. Gisst. B. c. 9. & 16. & St. L. c. 8. eod. tit. 5. Illam moderatè recturum ac rectè informaturum 6. In proposito cum eâ non jurgaturum nec lasciviturum 7. Consilia identidem cum eâ communicaturum. 6. Defunctam lucturum, honorificeq; terræ mandaturum. Ut videre est Cen. 23. v. 2. & 35. v. 39.

IV, Probæ uxoris munia quænam sint?

By Breviter: Deum reverenter
B 5 hono

honoret, viro humilitèr obtemperet; domi instar cocleæ se contineat eam. q; diligentèr curet; sit laboriosa; ancillis pensa distribuat prov. 31. Proximum decentèr ædificet, honesto affatu & modesto gressu. &c.

V. *Liberis in lucem editis Quænam præstare tenentur parentes?*

Res. 1. Alimenta. Et quidem mater infantem, si fieri queat, propriis uberibus lactet, & caveant quoque matres ne viris eo tempore se subiaceant & imprægnari patientur, quod lactantibus damnosissimum est. 2. Formationem cùm aliorum membrorum, conf. Ezech. c. 14. v. 4. tūm lingvæ. 3. Informationem si non literarum, tūm alicujus alii artificii. 4. Disciplinam & moderatam castigationem. 5. Defensionem. 6. Elocationem. Ecclef. 7. 7. Dotationem. nisi vel turpiter vivant, vel

con-

contra parentum voluntatem nubant
Giffst. B. & L. & St. L. Quin etiam in
sacris parentes liberis Thesaurizare
jubentur 2. Cor. 12. v. 14. & 15. item 1.
Tim. 5. v. 8.

*VI. Quibus liberi officiis, paren-
tibus obstringantur?*

Resp. 1. Honore. 3. Reg. c. 2. v. 19,
Exod. 20. v. 12. Prov. 20. 20. Tob: 4. Syr.
3. & 7. Math. 15. v. 4. Marc. 7. Eph.
6. 2. Syncero amore. 3. Reveren-
tiâ. 4. Obedientiâ. 5. Vestigiorum
proborum parentum pressione 6. Si
necessitas urserit, cum vitæ propriæ
periculo, defensione. 7. Senio vel
morbis debilitatis, tolerantia. 8. Su-
stentatione, aliisque ministeriis 1.
Tim. 5. v. 4. Jord. B. L. c. 31. & St.
L. c. 15. cod. tit. quod ciconiæ inter
cætera bruta docent. 9. potius hære-
ditatis dilatione, quam ejusdem desi-
derio. At de improbis liberis canit
Poëta.

Filius ante diem patrios inquirit in annos,

10. Tandem demortuis luctu & honestâ sepulturâ. 11. Ultimæ voluntatis explectione. 12. Justa hæreditatis distributione 13. Honorificæ defunctorū memoriæ conservatione. Plura de hisce œconomicis discupientem, exclusus pagellarum angustiâ, ad Synopsin œconomices Nobiliss. & Consult. præsidis Gyllenstålpen⁹ remitto.

*VII. An Leges & Jura in variis
involvant sui tractationem sci-
entij⁹?*

R. *Aff:* Ijs in præcepto VI. suppositis, clarescit; quo pacto de jure & LLbis agat Philosophus, quo item Ictus. Illum Jus civile; ratione legum condendarum; Hunc quoad LL.^m jam latarum interpretationem; respicit. *Vnde* quidquid tractat, id omne eō refertur, ut ostendat ita aut LLbis aut rescripto principis, aut jure statutario, vel simili cautū esse. Quare nec

an

an rectè lata sit lex, disputare possit
L. & ideo 21. ff. de LL. imò erubescit
sine lego loqui. Consideremus No-
vell. de Trent. & semis. 18. Item
quum lex etiam dura est, sufficere ei
tamen debet, quod ita sit scripta L.
prospexit 12. ff. Qui & à quibus ma-
numissi Lib. non fiant. At longè al-
tioris indaginis est quæ Philosophus
tractat, ostendit enim primam omni-
um LL. m originem, leges civiles in
legem naturæ, & hanc in Divinam,
quantum potest, reducit, imò ratio-
nem condendarum LL. m explicat.
Prius facit Ethicus; sicut enim huic
exponendum est quæ sit natura justi-
tiæ, ita etiam quid & quotplex in u-
niversum jus sit, undè justitia æsti-
metur: posterius ad politicum perti-
net, quæ enim leges in unaquaque
Reip. forma salutares sint, quæ nos
xiæ; sicut enim solo habitu politices
Resp. constituuntur, ita maximè es-
tiam leges feruntur, in quibus anima
Reip. & salus posita est. Quare de

con-

condendis iis & cuiq; formæ rerum
publ. aptandis , disputare politici est.
Theologia agit de lege Divina. Physi-
ca de lege naturæ, prout indigitat har-
moniam universi, quâ omnia inter se
amicissime consonant, juxta ordinem
â Deo præscriptum , quem natura in
operum suorum productione obser-
vat: diversum itaque formale est at-
tendum.

*VIII. Quomodo solet lex definiri
& dividi?*

¶ Hoc pacto: lex est decretum sive
Dei sive Magistratus , rectè agenda
cum obligatione præscribens, ut bea-
titudo civilis obtineri possit. Ab hâc
definitione fluit hæc divisio , quâ di-
viditur in Divinam & Humanam: illa
partim est naturæ impressa ab ipsâ
creatione Rom. 2. 14. 15. Et est nihil
aliud quâm rectum rationis nostræ
judicium & lumen ab ipso Deo nobis
infusum, facienda ad honestatis nor-
mam præscribens. Quæ tria illa prin-
cipia juris sub se complectitur. vñ. Ho-

nestè vivere, neminem lædere. Su-
um cuique tribuere: dicitur Ictis jus
naturæ humanum. Vlpiano vero
commune. L.i.ff, de just & jure, quod
ita definit: jus naturæ est quod omnia
animantia docuit natura. Partim so-
leñiter in cacumine montis Sinai per
Mosen, in duabus tabulis lapideis,
quibus Decalogus erat insculptus, cu-
jus obligatione omnes omnino ho-
mines tenentur: ceremonialis verò
exhibitò corpore & forensis sunt ab-
olitæ: morale tamen perpetuò ser-
vandum, licet determinatio ad foren-
sem pertineat Chemn. in loco de
lege c. 4. nobis patefacta. Humana
verò lex est decretum Magistratus
præcipiens honesta & prohibens tur-
pia, ut salva sit Respubl.

IX. Ratione amplitudinis quomo- do lex humana solet dividi?

¶ In Generalem, quæ totum
imperium omnesque ejus incolas
cone

concernit conf: Disp. pol. 8. Thes. 16.
Nobiliss præsidis. Et specialem, quæ
vel certæ provinciæ, ut leges Smolan-
diæ Upl. &c. Vel certo collegio, ut
Artic. Mil. Nautici, constit. Academ-
icæ, vel certæ alicui personæ sin-
gulariter lata; & dicitur alijs Privile-
gium, quod sic describitur: Priva-
legium est Magistratum indultum
benignius, certas ob causas, iis qui-
bus æquum est, concessum. Cau-
ſæ ob quas conceduntur, sunt infir-
mitas personæ, vel inopia vel merita.

*X. In quotuplici differentiâ sint
Privelia?*

Resp. Alia personalia, ad ipsam
personam, cui sunt concessa, nec ul-
tra eam sese extendentia, ut, Eq. Au-
rat. Doctoratus privilegia: Alia Re-
alia, quæ, personam illam cui conces-
duntur, egredientia, etiam ad alios, ut
pote hæredes, liberos, uxores, succe-
sores &c. transeunt: qualia sunt No-
bilium & Academica privilegia.

XI. *Jus (quod est præceptorum utilium totius corporis juris collectio, ad id quod bonum & æquum est pertinentium, justum ab injusto discernens) ratione utilitatis, quomodo despescitur?*

R. In Publicum; quod principali-
tèr in quâlibet sui parte, publ. commo-
dum & statum, ejusque formam re-
spicit: Et privatum, quod singulo-
rum utilitatem primariò & generali-
ter concernit. Hoc jus dicitur priva-
tum, non ratione causæ efficientis
sed ratione utilitatis, quæ directè pri-
vata est.

XII. *An jus rectè dividatur in Na-
turale, Gentium & civile?*

R. Aff. Ratione originis; quæ par-
tim ex affectione quâdam naturæ,
partim ex communi hominum sen-
su, partim ex civilibus præceptioni-
bus, canonibus & institutis, dijûdi-
catur.

tur. Nullum enim jus in humanis rebus receptum & usitatum reperitur, quin in aliquo horum trium suum principium & fundamentum habeat. Omnia verò in jure Divino fundata sunt.

XIII. *Quomodo jus Gentium sollet definiri & dividi,*

R. Ad hunc modum: Jus Gentium est quod naturalis ratio, humanis necessitatibus exigentibus, inter omnes homines constituit, & ab iisdē observatur & peræquū custoditur §. 2. h. 1. Dividit in Ingenitū & Natum vel in Primævum & Secundarium, Ingenitum unā cum homine exordium cæpit, i.e. quod ex simplici rationis ductu legis que naturæ præscriptione, nobis antequam necessitas rerum nostrarum tutelam efflagitaret, præscriptum est. Qualia sunt Deum colere, parentibus obtemperare, patriæ consulere, vim atque injuriam defendendo propulsare. Hoc jus coincidit cum Jure Naturali.

turali. Natum; ex plurium propositionum collatione collectum est, & propter usum ac necessitatem, societatis humanæ conservationem ex gentem, introductum est. Hoc verum jus Gentium constituit.

XIV. Jus civile quomodo illud describitur & dividitur?

R³. Hunc in modum: Civile est, quod quisque populus aut civitas addendo vel detrahendo juri communi proprium sibi constituit: ut afferit Nobiliss. Præses in Disp. Jur. I. Exemplares erit clara. Jus gentium dicit sonentes esse puniendos: Jam si fur deprehenderetur, queritur, quid juris sit? Respondetur secundum jus Gentium erit poenâ afficiendus, sed quo genero poenae fiat, inde non elicetur, recurratur ergo ad jus Civile, & hoc additur, si fur est, strangulabitur. c. I. 2. 4. L. L. & 3. St. L. Tiusq; B. Hinc differentia juris Naturalis, Gentium & Civilis, patet. Hoc jus (puta Civile) dici-

tur Ictis positivum eò quod non cæpit esse cum homine, sed postea à Ictis & viris Prudentibus est sancitum & positum. Dividitur in Commune & privatum. Privatum est proprium alicujus Civitatis vel Territorii, & extra illud legis vigorem non habet. Commune est, quod ad omnes subditos, æquè se extendit. atquè sic non incommodè nostrum Jus Suecanum commune dici potest.

COROLLARIA. MISCELL.

1. *An Philosophia rectè definiatur per habitum?* Affr.
2. *An Scientiæ sint habitus simplices?* Neg.
3. *An abstractio Metaphysica, alia sit secundum essentiā, alia 2dū indiffrā?* A.
4. *An corruptibilem sit scientia?* Affr.
5. *An virtutes intellectuales existere absq[ue] moralibus possint?* Aff. D.
6. *Utrum virtuti vitium opponatur contrariè, an privativè?* Affr. utrumq[ue].
7. *An Deus, Angelus & Homo sint agentia libera* Aff.

Morw τῷ Θεῷ δόξα.

Literis & moribus, *utrumque*
Dn. JOHANNI STRÆTHOVIO
Smolando, amico & Patriotæ suo di-
lepto, non inconcinnum, De PRU-
DENTIA, Discursum conscribenti & publici
Juris facienti hocce τετράσχολubens
applausit.

MICHAEL Gyllenstålpe Jur: Uq;
& phil: D. atq; prof: p.

Nulla valet virtus, nisi sit Prudentia
Rectrix;
Nam reget illa animos pectora & illa
reget.

Quam terso satagens dominam depin-
gere amictu
Magnâ, Stræthovi, lande vehendus
eris.

EST virtus bifrons, Prudentia, doctè
Iohannes:
Hanc studio volvis; volve revolve
diu.

Eruditione, Pietate & Humanitate politissimo
Juveni, Dno. JOHANNI AND. Strætho-
vio, disput. de Prudentiâ doctè ac methodo
dicè à se conscriptam, publicâ luce coroc-
nanti, dextrèq; defcndenti: amico suo di-
lepto, in felix omen scripsit festinanter.

ABRAHAM G. THAUVONIUS
phys, & Botan, prof. p.

*Eruditione conspicuâ perpolitissimo
Iuvni,*

Dno. JOHANNI ANDREÆ
STRÆTHOVIO, discursus huius de prudentia
Authori ac propugnatori dexterrimo, Fratri
ac Sympatriotæ suissimo.

Perpetuò probem præbet Prudentia pulchram,
prudentes pugiles pieridumq; parat;
prælucet pedibus prudentum persipienter,
perversos placat, plena pudore placet:
propterea prooperas pimplæidum prona propago
JANNES HANC pariter percelebrare probè.
Bonis ac felicis omnis ergo applausit
Andreas Jacobi Elmegreen.

PRÆsides sub claro Prudentis nomine, di-
gnus
Arte, perit aeris, disseris ingenuâ
Nil opus est multis totum decernere verbis
Cumq; hoc tu præstas sedulus atq; pius
Pergere sic voveo Jannes popularis a-
mande
Ult tandem doctus perspicuè vireas.

Ita conterraneo suo gratulabundus
acclamare voluit.

Johannes J. Swaan Smoland.

ASS
88